

ВИКЛИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА СУЧАСНІЙ ОСВІТИ

У статті проаналізовано виклики інформаційного суспільства сучасній освіті. Розглянуто технологічні, інформаційні, глобалізаційні, соціально-економічні, суспільно-політичні, соціокультурні та моральні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті. Акцентовано увагу як на позитивних реакціях системи освіти на вказані виклики, так і на загрозах, що вони несуть сучасній освіті.

Ключеві слова: *інформаційне суспільство, виклики інформаційного суспільства, інформаційні технології, загрози інформаційного суспільства.*

В статье проанализированы вызовы информационного общества современному образованию. Рассмотрены технологические, информационные, глобализационные, социально-экономические, общественно-политические, социокультурные и нравственные вызовы информационного общества современному образованию. Акцентируется внимание как на положительных реакциях системы образования на указанные вызовы, так и на угрозах, которые они несут современному образованию.

Ключевые слова: *информационное общество, вызовы информационного общества, информационные технологии, угрозы информационного общества.*

The article analyzes the challenges of the modern information society to contemporary education. Technological, informational, globalization, socio-economic, socio-political, socio-cultural and ethical challenges of information society to modern education are considered in the article. The attention is accented both on the positive reactions of education on the given challenges and on the threats that they carry to modern education.

Key words: *information society, the challenges of information society, information technology, the threat of an information society.*

На межі ХХ–ХХІ століть людство вступило в перехідний період від індустріального до інформаційного суспільства, яке часто називають постіндустріальним. Американський соціолог Д.Белл уперше скористався терміном „постіндустріальне суспільство” у своїй доповіді на семінарі в Зальцбурзі (1959 р.), заявивши про суспільство, в якому основною виробничою силою стане наука, а його потенціал буде вимірюватися наявними масштабами інформації і знань [6, с. 22].

У 80–90-х роках минулого століття багато країн світу почали розробляти державну політику, кінцевою метою якої має стати побудова інформаційного суспільства. У 1995 р. „Великою Сімкою” у Брюсселі була проведена нарада, присвячена проблемам інформаційного суспільства. На ній була висунута ідея „глобальної інформаційної інфраструктури”, у створенні якої країни „Великої Сімки” повинні відіграти вирішальну роль [23, с. 2].

Інформаційне суспільство – це суспільство глобальної комунікації і вступ до нього передбачає набуття ним цілком певних ознак:

- створення глобального інформаційного простору, здатного забезпечити нову якість життя;
- збільшення ролі інформації і знань;
- створення глобального інформаційного середовища, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їхній доступ до національних і світових інформаційних ресурсів;
- збільшення питомої ваги інформаційних технологій, продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті країни;
- подолання інформаційної нерівності, задоволення людських потреб в інформаційних продуктах та послугах.

На сьогодні існують певні системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, тобто перелік показників, що характеризують розвиток інформаційного суспільства в різних розрізах: інформаційному, економічному, соціальному.

Серед них, насамперед, це “Основний набір ІКТ-індикаторів”, прийнятий на Всесвітньому саметі з питань інформаційного суспільства в Тунісі, система

індикаторів SIBIS (Statistical Indicators Benchmarking the Information Society) - "Статистичні індикатори для моніторингу інформаційного суспільства", що відображають цілі проекту Електронна Європа", індикатор стану інформаційного суспільства або індекс інформаційного суспільства (Information Society Index – ISI), який був розроблений видавництвом World Times та компанією IDC та індекс мережної готовності, який складається із багатьох чинників, зокрема враховує скільки інформаційних технологій країна виробляє і споживає [14]. За рейтингом 2010 року індексу мережної готовності Україна займала 90-е місце (із 138), опустившись на 8 позицій порівняно з минулим роком. Країна втратила 15 позицій. Причинами такого падіння в рейтингу фахівці називають непривабливе ринкове середовище і складність нормативно-правової бази для впровадження інформаційних технологій. Але на сьогодні ситуація змінюється, вважає Д. Табачник, оскільки згідно національного дослідження аудиторії українського Інтернету, проведеного компанією InMind в Україні на початок 2011 року, нараховується 8 млн. постійних користувачів мережі Інтернет, тобто Україна посідає 2 місце серед країн Центральної і Східної Європи після Росії та Польщі [20, с. 5].

Нагальними питаннями для України на сьогодні є введення в дію трьох систематизуючих нормативних документів Інформаційного кодексу України, Стратегії розбудови інформаційного суспільства, в якому б визначалося основні параметри нового типу суспільства, пріоритети розвитку, конкретні цілі та механізми їх забезпечення та створення Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, яка б дозволила забезпечити моніторинг та оцінку ситуацій розвитку інформаційних технологій в Україні [9, с. 12–14].

XXI століття часто називають епохою змін, інновацій, інтелекту, глобалізації, яка вимагає оволодіти ключовими компетентностями в інтелектуальній, громадянській, правовій, комунікаційній, інформаційній сферах, змінює суму знань, необхідних сучасній людині та способи вивчення нового, докорінно змінює політику в галузях науки і освіти, формує багатофункціональні, надпредметні, базові компетентності.

Можна сказати, що інформаційне суспільство ХХІ ст. – це суспільство глобальної компетентності, основою якого є інформація та інформаційні технології. Але, на жаль, як визначає Василь Григорович Кремінь, “ми ще до кінця не уявляємо устрій інформаційного суспільства. А його техносфера розвивається настільки швидкими темпами, що неможливо точно визначити ті технології, з якими матиме справу нинішній учень, назвати професії, що з'являться через 4–5 років” [8].

На сьогодні, вища школа знаходиться в деякому перехідному стані: з об'єктивних причин вона не може, а іноді і не хоче, повністю відмовитися від стандартів і вимог індустріального суспільства, але й не спроможна миттєво відреагувати на виклики інформаційного суспільства.

На думку С.О.Сисоевої “інформаційний вибух” у суспільстві, зумовлений появою нових інформаційних технологій, які викликали необхідність модернізації сучасної освітньої галузі та висунули освіту на одне із пріоритетних місць у державній політиці кожної країни, надали освіті статусу гаранта незалежності національної безпеки кожної держави [18].

На 8-а Ялтинській щорічній зустрічі «Україна та світ: спільні виклики, спільне майбутнє» засновник російської компанії Digital Sky Technologies Юрій Мільнер заявив, що підсумком розвитку ключових глобальних трендів в інформаційній сфері стане поява "глобального розуму", що складається з усіх людей, з'єднаних комп'ютерами. Він також відмітив:

- у світі спостерігається безпрецедентне зростання кількості користувачів Інтернету, на сьогоднішній день до мережі підключено 2 млрд. людей;
- якщо скласти всю інформацію, яку згенерувало людство за останні 30 тисяч років – до 2003 року, то саме таку кількість інформації було створено за два дні в минулому році. Через десять років таку кількість інформації буде створено за 1 годину;
- зростає і швидкість обміну інформацією між людьми. Всесвітня соціальна мережа Facebook за два роки збільшила обмін інформацією у 28 разів;
- газети читають 1% населення США, інформацію з мережі Інтернет отримують 20–25%;

– значення соціальних мереж буде зростати, і вже незабаром вони будуть безпосередньо впливати не тільки на інформованість, а й на особисту сферу життя людей [11].

Освіта, як будь-яка система, звичайно, реагує на зовнішні впливи та зміни внутрішнього стану. При цьому вона має зберігати свою внутрішню структуру, залишатися керованою, а також бути залежною від властивостей її елементів.

Виклики інформаційного суспільства сучасній освіті з кожним роком все більше впливають на компоненти освітньої системи і, щоб бути стабільною та розвиватися, вона має реагувати на них, має весь час модернізуватися, змінюватися відповідно до потреб та вимог сучасності, успішно розв'язувати проблеми навіть за умов обмеженого фінансування з боку держави (див. мал.1).



Мал. 1 Система освіти в інформаційному суспільстві

Можна виділити такі пріоритетні напрями модернізації системи освіти в умовах інформаційного суспільства:

- 1) забезпечення державних гарантій доступності та відкритості освіти;
- 2) досягнення сучасної якості освіти, яка відповідає потребам країни та світовим стандартам, введення загальноєвропейської системи гарантії якості освіти, системи накопичення, реалізація принципів Болонської декларації;

- 3) формування ефективних нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів використання інформаційних технологій, зокрема дистанційних, в освіті;
- 4) реорганізація системи управління освітою, впровадження інформаційних систем управління в освітню сферу;
- 5) підвищення інформаційної культури та професійного рівня педагогічних працівників, посилення їх державної підтримки.

Серед викликів інформаційного суспільства сучасній освіті можна вирізнити: технологічні, інформаційні, глобалізаційні, соціально-економічні, суспільно-політичні, морально-етичні та соціокультурні (див. мал.2).



Мал. 2 Виклики інформаційного суспільства та реакції на них системи освіти

1) Технологічні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це, у першу чергу, науково-технічний прогрес, зокрема розвиток інформаційних технологій та їх впровадження в освітню сферу.

Інформатизація освіти – це створення і використання інформаційних технологій для підвищення ефективності видів діяльності, що здійснюються в системі освіти. Вона передбачає створення єдиного інформаційного освітнього простору – платформи інтеграції і демократизації освіти.

Інформатизація освіти пов'язана не лише із забезпеченням навчальних закладів

засобами комп'ютерної техніки та її підключенням до мережі Інтернет. Її слід розглядати як інтегративний процес зміни змісту, методів і організаційних форм навчання, впровадження моделей відкритої освіти з необмеженим доступом усіх учасників навчально-виховного процесу до навчальних матеріалів.

На сьогодні інформаційні технології є також одним з найважливіших факторів впливу на формування інформаційного суспільства. Вони складають ядро інноваційних концепцій викладання в освіті, а їхнє впровадження кардинально змінює зміст різних видів діяльності у навчальних закладах.

Інформаційні технології використовуються для підвищення ефективності освітнього процесу, а саме для: відбору змісту навчання, адекватного поставленим цілям; введення відібраного змісту в навчальний процес; контролю навченості на різних етапах навчання; варіативності організаційних методів та форм навчання; впровадження дистанційних, мережних, кайс- та медіатехнологій у процес самостійної позааудиторної роботи студентів; створення комп'ютерно-орієнтованих навчально-методичних матеріалів, впровадження комп'ютерно-орієнтованих методів навчання та змішаних моделей у навчання тощо.

До комп'ютерно-орієнтованих методів навчання, які викладачі можуть впроваджувати у навчальний процес, можна віднести мультимедійні лекції, телекомунікаційні проекти, методи автоматизованого контролю навчальних досягнень студентів, відео-семінари, відео-конференції, Інтернет-форуми, вебінари, off-line/on-line практично-лабораторні заняття та консультації тощо.

Інформаційні технології допомагають у сучасних умовах успішно реалізувати нові засоби викладання дисциплін з використанням електронних варіантів підручників, посібників та довідників, електронних підручників та енциклопедій навчального призначення, комп'ютерних довідників, хрестоматій, електронних словників, програм штучного інтелекту, експертних систем, тестових, тренувальних, моделюючих та прикладних програм, навчальних ігор, інтегрованих систем навчання, програм керування процесом навчання, програм підтримки поточної діяльності викладача, баз даних і знань з віддаленим доступом, електронних бібліотек з віддаленим доступом тощо.

З розвитком мережі Інтернет викладачі ВНЗ у своїй професійній діяльності викладачі можуть застосовувати: сервіси мережі Інтернет – електронну пошту, електронні бібліотеки, форуми, чати та інші засоби спілкування/взаємодії, віртуальні класи (Whiteboard, Breakout rooms, спільна робота з додатками, інтерактивне опитування, вебтур, вебінар), освітні сайти, портали, системи порталів та ін.; соціальні Інтернет-сервіси – соціальні мережі, соціальні пошукові системи, блоги, замітки, ВікіВікі, закладки, карти знань та ін.; мережні інструментальні програмні засоби – ресурси на основі системних платформ дистанційного навчання (Moodle, LearningSpace та ін.); on-line платформи для дистанційного навчання (Competentum.ONLINE, Google Open Class); додатки GoogleAPs для освітніх закладів (Gmail, Календар, Blogger, Групи, Карти, Reader, YouTube, Talk) тощо.

Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій у світі, кожна держава повинна також захистити своїх громадян від загроз, негативних впливів, що, на жаль, несе інформаційне суспільство.

До загроз, що несуть технологічні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті, в першу чергу, можна віднести «дегуманізацію» освіти та появу в молодих людей Інтернет-залежності.

За ступенем відходу від реальності Інтернет-залежність вельми нагадує потяг до наркотиків, алкоголю, азартних ігор. Згідно з дослідженням американських учених, 6-8% користувачів Інтернету вже мають дану патологію, адже багато хто використовує його не тільки для роботи або навчання, але і ведуть листування, користуються сайтами, призначеними для розваг тощо [7].

Стає дедалі популярнішим вид on-line комп'ютерної гри. Її персонажами керує не комп'ютер, а гравці, які через Інтернет одночасно беруть участь у грі. Їх можуть бути тисячі. Популярність таких забав пояснюється можливістю поспілкуватися з іншими. Гравці “розмовляють” одні з одними і відчують себе частиною всесвітньої родини. Частина ігор має антисоціальний характер і пропагує насильство, брутальну мову тощо.

У Японії вчені досліджували наслідки багатогодинного перебування дітей у віртуальному інформаційному просторі, зокрема під час багатогодинної

комп'ютерної гри. Результати цих досліджень вражають: у дітей, які грають у комп'ютерні ігри, можуть виявлятися хронічні зміни у розвитку головного мозку; комп'ютерні ігри стимулюють лише ті частини головного мозку, які відповідають за зір та пересування і не допомагають у розвитку інших його важливих ділянок; у дітей, які довго грають у комп'ютерні ігри, не розвиваються лобні долі мозку, що відповідають за поведінку, тренування пам'яті, емоції, навчання. Ці частини мозку повинні розвиватися до досягнення дорослого віку [5].

Брак взаємозв'язку, спілкування між людьми, спричинений комп'ютеризацією та електронними засобами зв'язку вносять елементи «дегуманізації», підміни живої комунікації штучним, віртуальним діалогом, а також породжують і провокують соціальну нерівність.

2) Інформаційні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це збільшення кількості інформації та інформаційних потоків в освітній сфері.

Інформація відіграє в житті будь-якої людини винятково важливу роль. У другій половині ХХ століття стався якісний зсув у обсягах і формах подачі інформації, яка доноситься до людини: урізноманітнилися способи постачання інформацією, полегшився доступ до альтернативних інформаційних джерел.

До реакцій сучасної освіти на інформаційні виклики інформаційного суспільства можна віднести відкриття можливостей завдяки мережі Інтернет зваженішого вибору інформації, врахування порівняльного, історичного досвіду, різних точок зору тощо. Але, на жаль, на сьогодні Україна займає лише 85 місце за кількістю користувачів мережі Інтернет – 180 на 100 000 населення. За цими показниками Україна займає передостаннє місце в Європі [1].

Збільшення кількості інформації, яку повинна сприйняти людина, потребує вироблення в неї навичок та стимулів самостійного оволодіти новими знаннями, навчитися навчатися, виробити потребу в навчанні впродовж життя.

Концепція неперервної освіти, яка вперше була розглянута у 1965 р. на конференції ЮНЕСКО, ґрунтується на одвічній ідеї гуманізму. У ній людина „розглядається епіцентром усієї життєдіяльності на планеті. І їй необхідно створити

умови для повноцінного розвитку і всебічної діяльності впродовж усього життя на різних етапах її професійного становлення і розвитку” [13, с. 46].

До загроз, що несуть інформаційні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті можна віднести те, що зросли обсяги «інформаційного шуму» – надлишкової інформації, документів, формально релевантних, але не відповідних інформаційним потребам користувача, а то й інформації, покладання на яку може завдати шкоди.

Останнім часом кількість «інформаційного шуму» збільшилося в багато разів, що обумовлено багатьма факторами, зокрема нав'язуванням користувачам мережі Інтернет своїх послуг.

Тобто, швидкий та інтенсивний розвиток Інтернету породив низку парадоксів, основний з яких такий: експонентний ріст обсягів інформації в мережі Інтернет приводить одночасно і до ускладнення пошуку дійсно необхідної інформації, і все більшої актуальності цього процесу. Іншими словами, даних усе більше, а знайти їх все складніше.

За твердженнями американського вченого Альбера Гора, людство зіткнулося з кризою, яку саме і породило. Воно тоне в морі інформації, будучи нездатним її осмислити: «Замість того щоб шукати нових шляхів осмислення і засвоєння вже створеного, ми далі ще швидшими темпами виробляємо нову інформацію» [12].

3) Суспільно-політичні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це інформаційна політика держави, реформи у сфері освіти, поява інформаційної демократії та е-уряду, які передбачають прозорість, відкритість, публічність та наявність діалогових стосунків між освітянами і суспільством, прийняття нових законів, які визначають нові пріоритети інформаційної політики у сфері освіти, забезпечення безпеки комунікацій та інформації, охорона прав інтелектуальної власності, боротьба з кібер-злочинністю тощо.

Низкою європейських країн було висунуто пакет ініціатив у галузі освіти, наприклад, із 1995 року реалізуються такі проекти як: британський “Супермагістралі в освіті – шлях вперед!”, американський “Виклик технологічній грамотності”, німецький “Школи у мережі” [16].

Сьогодні Україна не відстає від загального ритму інформаційних тенденцій. У першу чергу це проект нового Закону про вищу освіту від 28.12.2011 р., в якому реалізація державної інформаційної політики у сфері вищої освіти забезпечується шляхом розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та інтеграції з виробництвом, а також належної підтримки підготовки кадрів на основі освітніх технологій. Також не можна не згадати про програму Intel® «Навчання для майбутнього» – найбільшу спільну ініціативу Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України, ЦППО АПН України та інших організацій і корпорації Intel щодо перепідготовки педагогічних кадрів з інформаційно-комунікаційних технологій та новітніх педагогічних технологій, яка уможливорює підготовку тих, хто навчається, до знань з інформаційних технологій та надає їм необхідні навички.

До загроз, що несуть суспільно-політичні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті можна віднести те, що не тільки Україна, а й Росія, Польща, Білорусія і багато інших постсоціалістичних держав продовжують вносити зміни в освіту шляхом «міністерської» моделі реформ. Як доводить досвід України, і практика десятків інших країн світу, результативність подібних реформ незначна – приблизно одна вдала спроба з 10–15 декларованих [4]. Науковці пояснюють цей факт тим, що організатори реформ використовують застарілі підходи і методи, захоплюються надмірним адмініструванням, не цікавляться розширенням соціальної бази реформ і досягненням масової підтримки інновацій викладачами ВНЗ.

4) Глобалізаційні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це створення загального освітнього та наукового інформаційного простору, розробка єдиних критеріїв і стандартів в освітній галузі.

Як відомо, глобалізація – це подолання і навіть ліквідація традиційних кордонів між державами шляхом формування єдиного технологічного, торговельного, економічного та інформаційного простору.

За останні 15 років глобалізація значно посилила вплив на трансформацію національних систем вищої освіти. Так, на думку одного з відомих теоретиків університетської освіти, віце-канцлера Кенсінгтонського університету П.Скотта,

глобалізація є найфундаментальнішим викликом, з яким зіткнулася вища школа за всю понад тисячолітню історію існування [19].

До реакцій сучасної освіти на глобалізаційні виклики інформаційного суспільства можна віднести інтернаціоналізацію і стандартизацію знань, формування єдиної системи цінностей, новий рівень відкритості та міжнародної кооперації в освітній сфері.

На сьогодні характерними глобалізаційними явищами в освіті стали: зміна її парадигми, в основу якої покладено особистісно орієнтовану концепцію освіти, пріоритетність підвищення якості освіти; ступневість освіти та продовження її тривалості «протягом життя»; мобільність та відкритість освіти із створенням глобального інформаційно-освітнього середовища; розвиток дистанційної освіти, відкриття «віртуальних університетів», впровадження концепції «освіти без кордонів» тощо.

Як стверджує В.В. Молодиченко, лише деякі окремі ринкові аспекти глобалізації мають негативні наслідки. Здебільшого ж негативні тенденції, характерні для культурного й освітнього простору окремих націй під впливом глобалізаційних процесів, мають аксіологічний характер [10].

До загроз, що несуть глобалізаційні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті В.Г. Кремінь відніс такі три загрози для традиційних академічних цінностей, по-перше, глобалізаційні процеси приводять до того, що придбання знань стає ще одним видом комерційної угоди та університети повинні думати про себе як про бізнесові підприємства й менше про навчальні заклади, по-друге, поглиблення професіоналізації, тобто у результаті зміщення акцентів у бік професіоналізації освіти академічна освіта опиняється під загрозою, а, по-третє, комерціалізація продукції досліджень і відхід від теоретичних не прикладних досліджень [10]. Крім того вічна суперечність між глобальним та національним у сфері освіти породжує значні ризики втрати власної ідентичності, національних традицій, надбань та стандартів.

Запобігти негативним впливам глобалізації можна лише завдяки виваженій модернізаційній стратегії в освіті відповідно до національних потреб. Якщо раніше

актуальними були конфесійні, соціальні, державні, партійні ознаки, то сьогодні, на думку В.Г. Кременя, посідає національне. Нині саме «нація» – означення всього того конкретного, що протистоїть наявному у віртуальних висотах глобалізму [18].

5) Соціально-економічні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це створення нових професій, нових ринків праці, які тісно пов’язані із застосування інформаційних технологій, нестабільність економіки, обмеженість ресурсів для забезпечення системної реалізації всіх завдань системи освіти в умовах інформаційного суспільства.

До реакцій сучасної освіти на соціально-економічні виклики інформаційного суспільства можна віднести реалізацію компетентнісного підходу в освіті, що передбачає формування “компетентного фахівця”, конкурентоспроможного на ринку праці, який здатний ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення відповідних стандартів у професійній галузі або певній діяльності.

Конкурентоспроможність фахівця на ринку праці можуть забезпечити лише висока якість здобутої освіти, постійне самовдосконалення людини й навчання протягом усього життя, вміння змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, активно діяти, швидко приймати рішення тощо.

До негативних впливів соціально-економічних викликів інформаційного суспільства сучасній освіті можна віднести нестабільність соціально-економічних процесів у суспільстві, що призводить до зменшення фінансування освітньої галузі та міграції робочої сили, “витоку мізків” з України.

За даними ЮНЕСКО рівень мобільності студентів за останні 25 років зріс на 300%. На думку експертів, до 2025 року кількість студентів, які навчаються за кордоном, становитиме 4,9 млн. [21].

6) Соціокультурні виклики інформаційного суспільства сучасній освіті – це інтенсифікація культурних, освітніх та наукових міжнародних зв’язків між вищими навчальними закладами, міжкультурний діалог, акцент освіти на духовне, культурне і творче збагачення особистості, що розкриває свої здібності для реалізації та створення умов для саморозкриття інших.

До реакції сучасної освіти на соціокультурні виклики інформаційного суспільства можна віднести створення соціальних Інтернет-сервісів (соціальних мереж, соціальних пошукових систем, блогів, ВікіВікі, закладок, карт знань та ін.) і полікультурного освітнього мережного середовища, що сприяє усунення міжкультурних бар'єрів, доброзичливим відносинам між людьми різного віку, мови, культури, етносу, релігії, а також боротьбі проти расизму, дискримінації та всіх форм нетолерантності та насильства.

Негативними чинниками цих процесів є, по-перше, недостатня увага політичних еліт до проблематики полікультурності й меншин, очевидна недооцінка потенціалу культурного багатоманіття нашого суспільства, по-друге, слабка готовність до полікультурних змін системи освіти. Удосконалення вимагають нормативна база, інфраструктура навчальних закладів, підготовка викладацьких кадрів, але особливо – підручники та навчальні програми.

В.Г. Кремень визначає, що “сучасна освіта за «плюралізмом» поглядів і підходів перейшла певні межі а в культурному, поведінковому аспектах, приймаючи культурно-етичні норми поведінки, є інколи непевною, а де в чому, навіть незрозумілою” [18, с. 82]. Отже, ідея інформаційного суспільства та глобалізації неминуче містить у собі ідеологічний компонент. Тому так важливо проаналізувати як позитивні впливи, так і загрози морально-етичних викликів інформаційного суспільства на сучасну освіту.

7) До морально-етичних викликів інформаційного суспільства сучасній освіті можна віднести появу інформаційної етики, основне завдання якої – оцінити з моральної точки зору будь-яку інформацію про все, що існує або існуватиме у світі, починаючи від людей і їх соціальних відносин і до зірок, каменів, тварин, рослин. Іншими словами, йдеться про морально-етичні норми по відношенню до будь-якої інформації, а не тільки до інформації, яка зафіксована та функціонує на комп'ютерних носіях, як це розуміється в площині комп'ютерної етики [2].

Російський філософ М. Дедюліна акцентує увагу на таких моральних настановах людини, яка працює на комп'ютері та в мережі Інтернет, а саме: використовуйте комп'ютер, не завдаючи шкоди іншим людям; не втручайтеся в

роботу й не створюйте перешкод іншим користувачам комп'ютерних мереж; не користуйтеся файлами, які не призначені для вільного доступу; комп'ютер не може бути засобом здійснення злочину, поширення брехні; не користуйтеся краденим програмним забезпеченням, не присвоюйте чужу інтелектуальну власність; не використовуйте комп'ютерне обладнання чи ресурси комп'ютерних мереж без дозволу чи відповідної компенсації; передбачайте можливі суспільні наслідки програм, систем, які ви створюєте; використовуйте комп'ютер із самообмеженнями, які демонструють вашу запобігливість і повагу до інших людей [3].

Інформаційний потік, що звалився на сучасну людину, виглядає хаотичним лише частково, на перший погляд. В цілому ж це інформаційні потоки спрямовуються на індивідуальну й масову свідомість. Інформація перетворюється на досить ефективну зброю, яка знищує не людей, а, перш за все, соціокультурні та моральні механізми регуляції людини й суспільства.

До негативних впливів морально-етичних викликів інформаційного суспільства на сучасну освіту можна віднести посилення процесів управління індивідуальною та масовою свідомістю, а також контролю за діями людини в інформаційному суспільстві, що спрощується за рахунок розвитку інформаційних технологій, "оцифровування" величезних обсягів інформації, створення інформаційних банків даних. Також спостерігається у суспільстві: негативний вплив засобів масової інформації на формування здорового способу життя та поширення споживацького стилю життя засобами масової інформації та рекламною продукцією; неготовність сприйняття більшістю молодих людей величезних масивів інформації та її адекватного оцінювання; вплив телебачення та радіомовлення, нових інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій на морально-психологічний стан населення та, у першу чергу, на підростаюче покоління та молодь.

Виходячи з окресленого вище, слід відзначити, що актуальними явищами, які супроводжують розповсюдження комп'ютерних та Інтернет-технологій в інформаційному суспільстві, стають морально-етичні проблеми взаємовідносин між комп'ютером та людиною в полікультурному мережному просторі.

Крім цих, існують ще, вважає М. Г. Тофтул, у суспільстві проблеми голоду, злиденності, неграмотності, демографічного вибуху, суперечності між багатими і бідними країнами, збереження довкілля тощо. Всі вони свідчать, що планета і людство вступають у нову стадію розвитку, і на них чекають неймовірно важкі випробування.... Головне, чого тепер потребує світ, який мріє про щастя, стверджував Б. Рассел, – це інтелект. Проте, як свідчить історія, розум, знання самі по собі не є ні добром, ні злом. Усе залежить від того, якій меті підпорядковано розум, служать знання. Лише завдяки моральним чеснотам розум олюднюється і стає джерелом добра [22].

Отже, наявність у суспільстві суперечностей між благами, які надають виклики інформаційного суспільства сучасні освіті, та його загрозами, “зонами ризику” показує, що українське суспільство лише порушує ці проблеми та питання, що виникають паралельно зі швидким проникненням мережних технологій в життєдіяльність людини, а, на наш погляд, настав час активної законодавчої та роз’яснювальної роботи особливо в освітянській сфері.

Література

1. Аналіз тенденцій світового досвіду побудови інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ecsor.com.ua/files/indicator_r1.pdf
2. Галинская И.Л. Этико-правовое пространство информационно-компьютерных технологий / И.Л. Галинская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auditorium.ru>
3. Дедюлина М.А. Моральные дилеммы в компьютерной этике / М.А.Дедюлина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalistika.ru>
4. Джура Олександр Глобалізаційні виклики життєвотворчій функції освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11813.html>
5. Діти і Інтернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://telear.at.ua/publ/diti_i_internet/1-1-0-2

6. Дука С.И. Информационное общество: социогуманитарные аспекты: (Монография) – СПб.: Издательство. С.-Петербургского ун-та, 2004. – 172 с. – Библиограф.: – С.163–169.
7. Залежність від комп'ютера - це теж саме, що й наркоманія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://health.unian.net/ukr/detail/187605>
8. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу. Відповіді Президента Національної академії педагогічних наук України Василя Григоровича Кременя на запитання головного редактора журналу «Комп'ютер у школі та сім'ї» Руденка В.Д. – №1, – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=Y3NmLnZhc2hwYXJ0bmVyLmNvbXx3d3d8Z3g6M2QwODNkOWU0N2UxNmM1ZQ>
9. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. – К.: НІСД, 2010. – 29 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2010_table/1214_dopov.pdf
10. Кремень В.Г. Філософія людино центрizmu в освітньому просторі / В.Г. Кремень // – К. : «Знання» України, 2010. – 519 с.
11. Мільнер Ю. Інформаційне суспільство рухається до «глобального розуму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pinchukfund.org/ua/projects/21/news /4273/?PAGEN_5=5
12. Моральні виклики сучасного світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.google.com/site/vegedemia2/ethics/moralni-vikliki-sucasnogo-svitu>
13. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція // Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: (Монографія) / За ред. Н.Г.Ничкало, В.А. Кудіна. – К., 2002. – С. 40–52.
14. Перелік індикаторів Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dki.gov.ua/repository/33/file/PNSI.doc>
15. Савельев С., Куриляк В. Нова економіка: мода чи єдиний шанс для нової країни

16. Семеновженко В. “Інформаційна хвиля” суспільного розвитку: глобальні виклики і національні перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/documents/14/>
17. Сисоєва С.О. Проблеми сучасної освіти в контексті вимог ринку праці. – Професійна освіта: педагогіка і психологія, – Ченстохова–Київ, – 2003. – Вип.V. – С.139–145.
18. Сисоєва С.О., Батенко Н.Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. – К.: ВД ЕКМО, 2011. – 344 с.
19. Скотт П. Глобализация и университет // ВВШ «Alma Mater». – 2000. – № 4. – С. 3–8.
20. Табачник Д. Роль ІКТ у створенні єдиного європейського освітнього простору // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – №4–5(34–35). – 2011. – С. 4–9.
21. Тітарчук Ванда Соціокультурна глобалізація вищої освіти: тенденції та наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/391/>
22. Тофтул М. Г. Етика. Моральні виклики сучасного світу / Електронний навчальний посібник. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlibrary.com.ua/books/12/2/3/313.html>
23. G-7 Ministerial Conference On The Information Society. Chair’s Conclusion. – Brussels. – 1995. – P. 2.